

Мая Горчева

10 ГОДИНИ ШКОЛА ЗА СЛАВИСТИЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ В ЛИОН (*CENTRE D'ETUDES SLAVES* *ANDRE LIRONDELLE, CESAL*)

От години русистиката в университета “Жан Мулен”, Лион 3, както в цяла Франция, се радва на интерес и солидна академична опора. Ако се върнем назад във времето, откриването на първия университетски курс датира от 1891 г.; през 1919 г. е основан Институтът по славянознание (*Institut d'études slaves*), а от 1921 г. започва да излиза тримесечното списание «*Etudes slaves*».

Към първото поколение френски русисти като Пол Буйе и Андре Мазон принадлежи и Андре Лирондел (*André Lirondelle, 1879-1952*), чиято е заслугата за откриването на курс по руски език в университета в Лион през 1940-те. Името на Андре Лирондел е избрано за патрон на учредения в университета Лион 3 през 1999 г. Център за славистични изследвания (*Centre d'études slaves André Lirondelle, CESAL*). Негов инициатор, както и двигател за разностранните му изследователски проекти, е настоящият декан на Катедрата по славистика професор Жан-Клод Лан. Ежегодно центърът е домакин на конференции, чиито приноси са публикувани в годишника на *CESAL* “Руската модерност”. Така предложеният превод не предава буквално френското множествено число в *Modernités russes* (отново в името на избирането на по-стандартна за българския език форма), тъй като понятието сочи към целия комплекс културно-естетически и най-вече литературни явления, които са знаци на модерното. От една страна, модерността се разкрива в полето, в което литературата се засреща с други естетически практики: театър, визуални изкуства, кино. А от друга, в надреден смисъл тя се реализира в множество от философски концепти. Така сред богатата фактология се търси онова, което разкрива “идеята за модерността в Русия” като дълбинна интуиция. За лого на центъра е избран глаголическият знак за буквата М, крипто-Монограм на Модерността. И колкото декоративното изящество на буквата препраща към автентиката на старославянската културна традиция, нейното име “мыслѣте” носи рефлексивното начало. Такава е заявената изследователска позиция към руската модерност: виране в своеобразието ѝ, в единство с аналитичното ѝ разкриване и концептуализиране. И възсъздаване на многообразието ѝ.

В широката издателска програма влиза още публикуването на дисертации или на монографии, разработени в рамките на центъра. Издадени са и три сборника с трудове на докторанти от ежегодните докторантски четения (в момента се подготвят 15 докторанти).

Като цяло, публикуваните сборници “Руската модерност” се отличават

с разнообразие на отделните приноси, както в изследователските оптики, така и в подходите или тематичните акценти (съсредоточени върху отделния автор или върху проследяването на отделен мотив или тема). Обединяващото начало на всеки брой се търси в общата тема, която осветлява “определен аспект от особена конфигурация в модерността” и така “организира” разнообразието, но и задава продуктивни посоки за проблематизиране на познатото поле.

Една от осите на научната си програма *CESAL* вижда в проучването на “парадоксалния” модернизъм на Сребърния век, който търси преодоляване на традицията, втурвайки се в архаичното, което е не “преди”, а е “пред”, самото пред- или праначало, за да въздигне върху него своите “утопии” на бъдещето. В «архаичното» се търси и първопринципът на изкуството. А така разгърнатата “конфигурацията” на “Архаичното в модерното” (*L'Archaisme dans le moderne*) актуализира на свой ред и амбивалентността между неона-словимото руско (корените му или иманентността на развоя му) и тласъците на модерното отваряне. Именно темата “Архаичното в модерното” е избрана и за първата конференция на *CESAL*.

Темите на следващите сборници на *CESAL* са: 2. “Скорост и модерност”, 3. “Места (топоси) на модерността”, 4. “Жената в модерността”, 5. “Щастието в модерността”, 6. “Краят на модерното”, 7. “Сребърният век в руската култура”, 8. “Велимир Хлебников”. Без водеща тема е извънредният брой от 2009 г., посветен на дългогодишния титуляр на катедрата в Лион 3 проф. Даниел Александър. Сами по себе си така зададените теми активизират и определен кръг от аналитични понятия, например темата за скоростта, свързана с философския концепт за времето, се мисли през стила; идеята за щастието – през езиковите деноминации в лингвоантропологическата идиоматика на « *la parole du bonheur* »; Сребърният век се формулира като особен “код”.

Не е възможно да се изведе единен модел, по който да се обединят разнообразните приноси, нито е нужно. В богатството от препратки и актуализирани контексти се възсъздава както гъстотата на културната тъкан, така се очертава уникалното присъствие на един автор или дори творба, но оглеждайки в единичното културната цялост и очертавайки своеобразието на руската култура. Тъкмо това е другата ос на изследователската програма: да се намери ъгълът, през който да се преосмислят конкретни естетически постижения, да се актуализират отделни имена или текстове. А единичното е съизмеримо именно в тази си обособеност с общокултурното европейско и така се дава основа за разгръщане на проучванията в третата заявена посока на изследователския проект: съпоставката на руския опит със западната модерност.

Невъзможно да се рамкира строго хронологически, понятието за модерността се разглежда в явленията от 18 век до съвременността от края на 20 и дори началото на 21 век, но очевидно е предпочитанието към началото на 20 век и към символизма, постсимволизма и авангарда. Събирането на разнородните естетически програми под единния знаменател на модерното

е целта, която разчитаме в заявената тема за скорошната конференция през юни 2009 г. “Семантичното единство на Сребърния век”.

Широк е кръгът на ученияте, привлечени от изследователските теми на *CESAL*, като международното участие в конференциите и съответно в сборниците се разширява през годините. В рамките на краткия обзор не бихме могли да посочим имената, които виждаме, редом до тези на изследователите - членове на *CESAL*. С редовно присъствие, както с приноси, така и в Редакционния съвет на изданието са именити русисти от Франция като Мишел Окутюриер (Michel Aucouturier), Жан Брьойар (Jean Breuillard), Стефан Виелар (Stéphane Viellard), Мишел Никьо (Michel Niqueux) и разбира се, директорът на *CESAL* Жан-Клод Лан (Jean-Claude Lanne), чиито дългогодишни интереси са свързани с проучването на авангардистките тенденции. Редовно е участието на видни русисти като Жорж Нива, Женева (Georges Nivat), Димитри Сегал, Ерусалим (Dimitri Ségal), Леонид Гелер, Лозана (Léonide Heller). Своята научна работа огласяват русистите от Лион 3, както преподавателите от руските катедри в Париж 4, Париж 8, Лил 3, Клермон-Феран, Тулуза, Бордо 3, Екс-ан-Прованс, Кан, Страсбург, Руан, Гренобъл и др., присъстват също изследователи от Москва (Т.В. Цивьян, Николай Богомолов и др.), от Швейцария, Израел, Германия. В последния 8. брой, посветен на Велимир Хлебников, броят на участващите “хлебниколози” (“хлебниковеди”), както и русисти, е още по-голям, разширява се международното присъствие с участници от университетски центрове в САЩ, Финландия, Италия, Унгария. Радостен е фактът, че наскоро български изследователи също получиха покана за участие в сборник на *CESAL*.

В 8. брой бихме забелязали, че френското заглавие *VELIMIR ХЛЕБНИКОВ – РОЕТЕ FUTURIEN* съответства на руското: *ВЕЛИМИР ХЛЕБНИКОВ, БУДЕТЛЯНСКИЙ ПОЭТ*. Става дума за възможната за френски двойка *futuriste* (прилагателно от *futurisme*) / *futurien* (прилагателно, образувано от *futur*, “бъдеще”), чрез която се оразличава “футуризм” от уникалното “будетлянство”, термин, който бихме пренесли буквално на български. Изковаването на собствен термин за руските будетляни в случая говори за понятийното богатство на френския език, но и за собствената концептуална схема за разбирането на чуждоезиковите и чуждокултурните явления, която абсорбира различието и го полага в мрежата на своето научно дирене. Опитът на френската русистика има за източник детайлното познаване на културо-историческия контекст, но за да се изведат и огледат отличителните водещи характеристики, с отчитане на културните дистанции. Безспорно, българските русисти ще открият в сборниците на *CESAL* както много нови теми, така и нови данни, нови проблемни зони, но без изкушението от преподаването им по кальпа на готови теоретични схеми, а с открояването на естетическите и културни стойности, с враждане в културния контекст. Разчитането на универсалното в уникалния естетически опит и открояването му.